

TÄYDEN ELÄMÄN MAKUA

Kun saavuin New Yorkiin 1970-luvun alussa, se erosi hyvin paljon tämän päivän turvallisesta, siististä kosmopoliittisesta kaupungista. Tuolloin melkein konkurssin partaalla olevassa metropolissa riitti ongelmia loputtomiin: henkirikokset, huumeet ja autovarkaudet olivat jokapäiväisiä, ja kadulla ryöstetyksi tuleminen oli enemmänkin sääntö kuin poikkeus. Mutta vaikka kaupunki olikin taloudellisessa aallonpohjassa ja rikollisuustilastot huippulukemissaan, juuri 70-luku oli näin jälkeenpäin ajateltuna jännittävintä ja mielenkiintoisinta aikaa elää New Yorkissa. Monien mielestä New Yorkin parhaana puolena olikin juuri kaupungin retuperäisyys.

Se, että olin silloin New Yorkissa, ei luultavasti ollut sattumaa. Kaikella on aina tarkoituksensa. Mutta mikä?

Vuotta aikaisemmin olin pyrkinyt Helsingissä Sanoma Osa-keyhtiön toimittajakouluun ja ihme kyllä päässyt sinne, vaikka hakijoita oli ollut monia satoja. Työskentelin samalla kesätoimittajana aikakauslehdessä. Alku oli lupaava. Kirjoitin juttuja koulupelosta, anoreksiasta, bulimiasta ja niin edelleen. Tunsin itseni suorastaan fiksuksi. Tunne muuttui kuitenkin pian. Lehden vakituinen toimittaja jäi eläkkeelle, ja minä jouduin pitämään lehden palstaa, jossa kysyttiin muun muassa, miten päästä eroon termiiteistä.

Tämä oli liikaa. Lähdin toimituksesta ovet paukkuen Kappeleihin viinilasille ja sen jälkeen elokuviin katsomaan Otto Premingerin mammuttileffaa Exodus, joka kertoi Israelin valtion synnystä 1940-luvun lopulla. Juoni keskittyi ensin juutalaisten laittomasti

kuljettavaan Exodus-laivamatkaan Kyprokselta Palestiinaan ja sitten juutalaisten, brittiarmeijan ja arabeiden välisiin yhteenottoihin. Elokuvan puolivälissä sain yhtäkkiä idean. Miksi en lähtisi Lähi-itään? Sieltä ei ainakaan näyttänyt puuttuvan jännitystä. Ajattelin, että kukaan meistä ei voi kutoa itselleen kovin monta kohtaloa. Ehkä muutaman. Jos voi, pitää lähteä silloin kuin elämä ei kotikaupungissa jaksa enää innostaa ja toimittajan työt maistuvat siellä puulta. Ja ne maistuivat.

Kahden päivän kuluttua olin jo Kalevan matkatoimistossa kyselemässä edullisinta matkaa Lähi-itään tai toisin sanoen Israeliin. Vastaus löytyi nopeasti: laiva Kööpenhaminaan ja sieltä lentoteitse Turkish Airlinesilla Istanbuliin ja loppumatka El Alilla Tel Aviviin.

Elämä Jerusalemissa 1960-luvun lopulla oli niukkaa ja askeetista. Joskus humuslautanen, tomaattisalaatti, kahvi ja pieni halvan palanen tuntuvat ylellisyydeltä. Suomessa sen sijaan oli kaikkea, mutta sieltä puuttui yksi tärkeä asia: elämänilo.

Niinpä vaeltelin Jerusalemin vanhankaupungin basaarisokkeloissa, joissa oli täyden elämän makua. Lakkaamaton puheensorina kaikui kapeilla kujilla. Ilmassa leijaili ihania tuoksuja. Tuore minttu sekoittui paahdettuun kahviin. Leipomoiden edessä tuoksuivat hunaja ja paahdetut seesaminsiemenet. Vilisevässä ihmis-massassa ryntäilivät eteenpäin arabit, beduiinit ja kerjäläiset sekä ortodoksijuutalaiset pitkin kiharoineen, mustine polvitakkeineen ja turkishattuineen. Joukossa poukkoilivat aasit, ja kaakattavat kanat viilettivät pitkin katuja.

Jerusalemin vanhakaupunki oli vilissyt värikästä elämää jo yli kolmetuhatta vuotta. Moorien vuorien ympärille rakennettu paikka on yksi maailman vanhimmista kaupungeista. Muurien ympäröimään vanhaankaupunkiin johtaa seitsemän porttia, ja se on jaettu neljään kortteliin: kristittyjen, muslimien, armenialaisten ja juutalaisten alueiksi. Tosin 60-luvun lopulla kaikki vanhan kaupungin asukkaat olivat vielä palestiinalaisia. Juutalaiset sen sijaan asuivat vanhankau-

pungin arabibasaareista katsottuna kaupungin länsipuolella. Siellä käydessäni tunsin aina astuvani toiseen maailmaan. Kävelykatuja reunistivat modernit, hyvin varustetut liikkeet, ja katukahvilat olivat täynnä iloisia nuoria sotilaspoikia ja -tyttöjä. Kävin siellä vain harvoin.

Mieluummin tein kävelyretken Öljymäen laelle, josta avautui paras näköala yli vanhan Jerusalemin. Sieltä näki yhdellä silmäyksellä enemmän raamatunhistoriaa kuin osaisi edes kuvitella. Horisonttia hallitsi kultakupolinen Kalliomoskeija, joka oli valmistunut vuonna 691 Muhammedin taivaaseenastumisen kunniaksi. Moskeijan sisällä sijaitsi kalliopaasi, jonka merkityksestä muslimit, juutalaiset ja kristityt olivat kerrankin samaa mieltä: siinä Abraham aikoi uhrata Iisakin (Ismaelin).

Kirjoittelin ensi alkuun muutamia juttuja suomalaislehdille ja päädyin sen jälkeen gallerian pitäjäksi Jerusalemin vanhaankaupunkiin. Suurin osa asiakkaista oli Amerikan juutalaisia, joten lopulta ajattelin, miksi en lähtisi rapakon toiselle puolelle New Yorkiin katselemaan mitä mahdollisuuksia sieltä löytyisi.

Siitä alkoi jälleen uusi, erilainen seikkailu. Vaikka seikkailu ei ehkä ole ollut elämäni tarkoitus enkä ole sitä välttämättä etsinyt, en ole sitä koskaan myöskään karttanut.

Koruttomaan ja niukkaan elämään Jerusalemissa kuului monia tärkeitä asioita. Asioita, joita tänään tunteakseen täytyy ponnistella ja silti ne useimmiten menettää. Tulen kuitenkin aina muistamaan vanhan kaupungin tuoksut, kapeat pölyiset kujat ja palestiinalaiset naapurini, jotka jaksoivat olla iloisia ja ystävällisiä vaikeuksistaan huolimatta. Joku viisas on muistaakseni sanonut: ”Jos unohdan vanhan Jerusalemin, anna käteni surkastua.”

Kaikki tämä muuttui kertaheitolla, kun muutin maapallon toiselle puolelle. Tästä kolmen vuosikymmenen vuoden jaksosta tulisi uusi löytöretki: passi maailman kuuluisimpien ja vaikutusvaltaisimpien ihmisten elämään.

Samalla New Yorkista tulisi myös suuri rakkauteni.

1970-LUKU

TÄRKEIMMÄT TAPAHTUMAT

New Yorkin ensimmäinen maraton.

Janis Joplin kuolee heroisiin yliannostukseen.

Richard Nixon luopuu virastaan Watergate-skandaalin vuoksi.

Elvis löytyy kotoaan kuolleena.

David Bowiesta tulee biseksuaalien ikoni.

Äiti Teresa saa Nobelin rauhanpalkinnon.

USA lähtee Vietnamista.

Jimi Hendrix kuolee huumeiden yliannostukseen

MUSIIKKI

Abba

Bee Gees

Diana Ross

Donna Summers

Earth, Wind and Fire

Marvin Gaye

Bob Marley

Pointer Sisters

MUOTI

Korkeat korot

Leveät lahkeet

Mikroshortsit

Afrokampaus

Tolppakengät

Pitkät hameet

Psykedeeliset vaatteet

Naisten androgyyni look

KUULUISIMMAT NÄYTTÉLIJÄT

Paul Newman
Robert Redford
Dustin Hoffman
Al Pacino
Robert De Niro
Woody Allen
Barbara Streisand
Diane Keaton

ANYTHING GOES

On monta tapaa tutustua New Yorkiin. Giovanni da Verrazano saapui ensimmäisenä eurooppalaisena New Yorkin rannikolle vuonna 1524. Purjehdus Verrazanon sillan alitse ja Vapauden patsaan ohitse Manhattanin kylkeen olisi tietenkin kaikkein miellyttävin tapa saapua kaupunkiin, mutta hieman hidas. Niinpä tulin miljoonakaupunkiin lentokoneella Lontoosta.

Kone kierteli Manhattanin yllä. Alhaalla oli 20 kilometrin pituinen ja kolmen kilometrin levyinen Manhattanin saari korkeine pilvenpiirtäjäineen. Lopulta näkyi jo Empire State ja Chrysler Building sekä Vapaudenpatsas, josta oli tullut symboli maahanmuutolle 1800-luvun loppupuolelta alkaen. Silloin yli yhdeksän miljoonaa siirtolaista saapui Yhdysvaltoihin ja patsas oli usein ensimmäinen asia, jonka he näkivät tullessaan maahan laivalla.

Kun pääsin taksilla lentokentältä Manhattanille, tuli mieleeni Suomessakin aikoinaan pyörinyt televisiosarja *Alaston kaupunki*, joka loppui aina: ”Tässä kaupungissa on kahdeksan miljoonaa tarinaa, ja tämä on yksi niistä.” Päivisin tarinoita oli yli kaksitoista miljoonaa. Manhattan kuhisi elämää, eikä vain ruuhka-aikoina. Ja näihin miljooniin mahtuvat kaikki mahdolliset kansalaisuudet, jotka yrittivät parhaansa mukaan elää sovussa keskenään.

Tyypillistä newyorkilaista oli mahdotonta määritellä. Yhtä hyvin hän voi olla autonkuljettajan ostoksille viemä seurapiirirouva, aurinkolaseissa poukkoileva narkkari, katukahvilassa istuva eksentrikko tai rullaluistimilla töihinsä kiiruhtava liituroitapukuinen pankkii-

ri. Oli helppo huomata, että newyorkilaiset olivat imeneet itseensä kaupungin kohinan. He näyttivät olevan tottuneita kaikkeen, mikään ei hätkähdyttänyt – ei vaikka vastaantulija olisi ollut alaston nainen tai mies. He ovat avoimia, ystävällisiä ja huomaavaisia, mutta samalla myös härskéjä, piittaamattomia ja kovia. He sekä rakastivat että vihasivat kotikaupunkiaan, jota he sättivät päivittäin.

”New York on kova ja armoton. Jos sinä itse tai yrityksesi epäönistuu, olet suoraan kadulla”, kertoi minulle eräänä aamuna kulma-kaupan syyrialainen sekatavarakauppias. New York ei todellakaan ollut asukkailleen helppo kaupunki. Kaikki oli kallista. Kesällä oli sietämättömän kuumaa. Rikollisuus kasvoi päivittäin. Liikenne ja tungos ahdistivat. ”Täältä on muutettava pois”, tuumasi eräänä iltana taksinkuljettajani. ”Mutta minne?” Muualla menehtyisin takuulla ikävään”, hän jatkoi ja lauloi sitten Frank Sinatran tavoin: ”Haluan herätä kaupungissa, joka ei koskaan nuku.”

New York oli modernin taiteen mekka, jossa oli syntynyt uusi taidesuuntaus: pop-taide. Sen suurimpia ja tunnetuimpia tähtiä olivat Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Jasper Jones ja Robert Rauchenberg. Se oli vapaa ja villi kaupunki, joka ei todellakaan nukkunut öitään (ilmankos se oli aina aamuisin niin huonolla tuulella). Vuonna 1977 avattiin Studio 54, josta tuli hetkessä maailman tunnetuin muotidisko. Se veti ilta illan jälkeen hurjalla menollaan julkikkusia eri puolilta maailmaa. *Anything goes* oli 70-luvun motto.

Rakastuin New Yorkiin heti ensi silmäyksellä. Manhattan näytti olevan juuri oikea paikka minulle. Tässä kaupungissa elämä ei varmasti kävisi tylsäksi tai pitkävetiseksi. Mutta jotta voisin jäädä tähän säkenöivään ja monien mahdollisuuksien kaupunkiin, minun oli ensi töikseni hankittava oleskelu- ja työlupa. Ensin oli saatava työpaikka, joka voisi sponsoroida minua saamaan vihreän kortin.

Työpaikka löytyi tuttavien välityksellä Manhattanin keskustasta, 42. kadulta mainostoimistosta, jossa esitin jonkinlaista mainostoi-
mittajaa. Yritin parhaani mukaan keksiä mahdollisimman vetä-

viä lauseita eri filmiyhtiöiden elokuville. Todella tylsää hommaa. Samalla opiskelin iltaisin filmintekoa kaikissa mahdollisissa opinahjoissa.

Työskennellessäni mainostoimistossa aloin suunnitella strategiaa, jolla pystyisin valloittamaan tämän kilpailuhenkisen kaupungin. Mistähän kirjoittaisin? Ehkä kuuluisuuksista. Useimmat ihmiset ovat kiinnostuneet juuri heistä. Olisi siis saatava tähtihaastatteluja. Tämä taas tarkoitti sitä, että oli hyökättävä agenttien ja tähtien kimppuun kuin terrieri eikä päästettävä irti ennen kuin sain myöntävän vastauksen. Se tulisi olemaan minulle kohtalaisen helppoa, sillä en ollut koskaan tuntenut sanaa EI. Tämä johtui ilmeisesti jostain lapsuuden traumasta, jonka olin jo onnistunut unohtamaan.

Aloin tehdä listaa tähtien agenteista ja sihteereistä. Sen jälkeen olin puhelimen kahvassa lirkuttelemassa ja esittelemässä itseäni. Sitten olivat vuorossa isojen filmistudioiden pr-ihmiset. Päivänselvää oli, että suomalaiset naistenlehdet eivät pystyisi pitämään yllä elämäntyyliäni tässä kalliissa kaupungissa. Olisi siis kirjoitettava jutut englanniksi, mikä oli minulle ihan OK, koska olin käynyt aikoinaan englantilaista koulua Helsingissä. Oli myös muistettava se, että minä olisin se joka voisi tehdä haastateltavasta naurettavan, tyhmän ja epämiellyttävän tai sitten fiksun, hauskan ja miellyttävän. Aioin antaa haastateltavanikin vaistota sen. Jos haastateltava kävisi vaikeaksi tai alkaisi valittaa kiireitään, sanoisin yksinkertaisesti: ”Do you want a good article or a bad one?” Haluatteko hyvän vai huonon artikkelin? Hyvää artikkelia ei saada kokoon puolen tunnin haastattelulla.

New Yorkin kaltaisessa miljoonakaupungissa sosiaaliset kontaktit ovat kaiken a ja o. Moni mahdollisuus riippuu siitä, kenet tuntee. Niinpä työlupaa odotellessani yritin luoda suhteita mahdollisimman monille eri tahoille. Oli myös osattava toimia heti. Täällä ei ollut aikaa miettiä eikä pyöritellä peukaloitaan. Sitten oli hankittava agentit, jotka myisivät juttujani ympäri maailmaa. Aurinko ei saisi

koskaan laskea siellä missä juttujani luettaisiin. Kahden vuoden metsästyksen jälkeen kaikki oli kasassa. Sain loistavat agentit Lontoosta, Amsterdamista, Barcelonasta, Milanosta ja Tokiosta, joten tulevaisuus alkoi näyttää lupaavalta.

On sanottu, ettei kirjailijaksi tai toimittajaksi voi kouluttaa ketään. On vain eletävä sellainen elämä, josta tulee hyväksi kirjoittajaksi. Sillä, joka on elänyt rohkeasti, on oikeus kirjoittaa. Toimittajana on kuitenkin noudatettava muutamia kikkoja. Haastatteluihin on valmistauduttava mahdollisimman hyvin, sillä kuka nyt haluaisi näyttää idiootilta. Muistan lukeneeni *New York Timesista* italialaisen huippujournalistin Oriana Fallacin sanoneen, että hän valmistautui haastatteluihinsa kuin nyrkkeilijä kehään. Itse en välttämättä usko näin koviin otteisiin, mutta suurin virhe, jonka toimittaja voi tehdä kuuluisuuksia haastatellessaan, on se, että hän itse on pyörällä päästään haastateltavistaan ja nöyristelee heidän edessään.

Siinä taisivat olla uudet pelisääntöni. Oli vain odoteltava työlupaa. Kuuden kuukauden odottelun jälkeen sain kutsun maahanmuuttovirastoon. Menin sinne juristini kanssa. Kaksi tiukkapipoista virkamiestä tutki papereitani, ja sitten alkoi tentti.

”*Oletteko koskaan ollut kommunisti?*” ”En ole.” (Sanoma Osa-keyhtiön toimittajakoulussa olin luultavasti ollut ainoa, joka ei ollut vasemmistolainen.)

”*Oletteko koskaan myynyt huumeita?*” ”En ole.”

”*Oletteko koskaan käyttänyt huumeita?*” Mitä tuohonkin nyt pitäisi sanoa? Ilmeisesti vastata kielteisesti. ”En ole.”

”*Oletteko koskaan työskennellyt prostituoituna?*” Katsoin juristiani kauhuissani. Hän virnisti. Minuakin alkoi naurattaa. ”En ole.”

”*Onko isoisänne koskaan kuulunut kommunistiseen puolueeseen?*” Mikä ihmeen kommunistihysteria tätä maata vaivasi? Mitä tekemistä sillä olisi minun kanssani, jos isoisäni olisi haksahantanut hieman vasemmalle. ”Ei ole.”

Puolen tunnin kuluttua koko naurettava riesa oli vihdoin ohi. Kolmen kuukauden kuluttua sain taas kutsun maahanmuuttovirastoon. Tällä kertaa hakemaan vihreätä korttia. Jippii! Jätin siltä istumalta työni mainostoimistossa ja päätin jatkaa toimittajan uraani. En kuitenkaan halunnut työskennellä minkään lehden vakinaisena toimittajana. Freelancetoimittajan työ sopi minulle parhaiten. ”A forest bird never wants a cage”, Henrik Ibsenkin sanoi aikoinaan.